

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

FAIR TRADE JAKO JEDNA Z FOREM ROZVOJOVÉ POMOCI

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šimečková

Autor práce: Veronika Tomášová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Ročník: III

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Plzni dne 20.duben 2008

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janě Šimečkové
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat
Lence Černé M. A. za poskytnutí informací a ochotu spolupracovat.

OBSAH

ÚVOD	6
1 VOLNÝ OBCHOD	9
1.1 Překážky	10
1.2 Podpory	11
1.3 Banánové republiky	12
2 ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE	13
2.1 Základní témata rozvojové spolupráce	15
2.2 Rozvojové cíle tisíciletí	17
2.3 Česko proti chudobě	19
3 FAIR TRADE	21
3.1 Historie	22
3.2 Cíle	24
3.3 Jiný obchod	25
3.4 Opravdu fěr	29
3.5 Nejčastější Fair Trade komodity	31
3.6 Fair Trade ve světě	33
3.7 Fair Trade u nás	34
4 SWEATSHOP	35
5 ROZHOVOR	39
ZÁVĚR	46

Seznam použitých zdrojů	47
Seznam příloh	50
Příloha I	51
Příloha II	53
Abstrakt	54
Abstract	55

ÚVOD

Lidé jsou z reklamy poučeni, že si mají u zboží, které kupují, hlídat kalorie, obsah vitamínů, velikost přidaného ovoce nebo záruku větší účinnosti výrobku než předtím. Stále přibývá lidí, kteří si také všimají, zda je výrobek bio – tedy z ekologicky kontrolovaného zemědělství. V dnešní době můžeme ale už požadovat, aby byl výrobek i Fair Trade.

Česká republika není chudou zemí. Dostupnost i kvalita zdravotní péče, přístup ke vzdělání a další podmínky pro život u nás jsou na velmi dobré úrovni. Česká republika patří mezi čtvrtinu nejbohatších zemí světa. Naproti tomu stále více než jedna miliarda lidí je nucena vyžít z jednoho dolaru na den a tři miliardy lidí pak mají na své výdaje za jídlo, oblečení, zdravotní péči, ale i vzdělání méně, než dva dolary na den. Není divu, že jsou tito lidé často negramotní, a proto nemají přístup k informacím. Mít nebo nemít práci je pro ně často otázka života. Jejich pozice je ovšem lehce zneužitelná. Hrozí, že jim nebude spravedlivě zaplaceno, že budou nuceni pracovat v nevyhovujících podmínkách, atd. V chudých zemích se také příliš nekontroluje, zda je výroba nebo zemědělství šetrné ekologicky. Mnoho produktů z takovýchto podmínek je i na českých pultech. Firmy, které takto vyrábí své produkty se tím samozřejmě nechlubí a je to velmi těžko zjistitelné. Pokud si chcete být jisti, že takový výrobek nekupujete, je tu možnost nakoupit Fair Trade ve specializovaných obchodech a v poslední době i v některých obchodních řetězcích.

Fair Trade je způsob pomoci rozvojovým zemím, který u nás není ještě příliš známý. Pomoc spočívá v nakoupení produktů v zemích třetího světa a v prodeji v bohatých zemích za odpovídající cenu. Člověk, který něco vypěstoval nebo vyrobil, dostane tedy „fěr“ zaplaceno. Na oplátku musí zase on dodržet určité sociální i ekologické podmínky.

Důvod proč jsem si Fair Trade vybrala jako téma mé bakalářské práce je, že je to hnutí, které se snaží zprostředkovat pomoc třetímu světu, ale kdo opravdu pomáhá jsou všichni spotřebitelé. Zodpovědným nakupováním měníme svět. Dalším důvodem je, že mě mrzí nízká informovanost lidí v České republice

o hnutí Fair Trade, i o problematice sweatshopů. Věřím, že kdyby konzumenti byli lépe informovaní, nechtěli by zboží vyrobené dětmi, které jsou nuceny pracovat. Doufám, že přispějí k větší informovanosti a psaním této bakalářská práce chci hnutí poznat do detailů.

Cílem mé práce je vysvětlit základy fungování Fair Trade a přiblížit některá další témata, která s ním souvisí. První kapitola vysvětluje pojem freetrade, neboli volný obchod. Protože světový obchod není zas tak volný (tedy bez omezení), dochází často k „neférovosti“, na kterou Fair Trade reaguje. Následující kapitola přibližuje rozvojovou spolupráci jejíž součástí je i Fair Trade. Popisuje základní témata, kterými si rozvojová spolupráce zabývá a dále dva důležité projekty: Rozvojové cíle tisíciletí, k nimž se zavázaly státy OSN a projekt Česko proti chudobě. Třetí kapitola představuje samotné hnutí, jeho historii a cíle. Dále popisuje způsob obchodování, podmínky pro výrobce i firmy a záruky pro spotřebitele. Fair Trade je hnutí, na kterém se podílejí organizace po celém světě. V této práci jsou uvedeny ty nejdůležitější a jejich základní charakteristika. Dále je popsána Asociace pro Fair Trade, která působí v České republice. V souvislosti se Spravedlivým obchodem musím uvést i problematiku sweatshopů. Takto jsou nazývány továrny, které zaměstnávají lidi v nevyhovujících podmínkách, které ohrožují zdraví zaměstnanců a velmi často k práci zneužívají i děti. Jsou to nadnárodní společnosti, které přesunuly svou výrobu do chudých zemí, aby snížily náklady na výrobu, v nejhorších případech až za cenu lidských životů. Jsou to často oblíbené módní značky, které se prezentují reklamami o tom, jak moc jim záleží na našem pohodlí a komfortu. Poslední kapitolou je rozhovor se slečnou Lenkou Černou, M.A., která se snaží rozšířit Fair Trade výrobky do firem i obchodních řetězců.

Při zpracování této práce jsem nejvíce využívala internetové zdroje. Především pak stránky neziskových organizací a prodejců Fair Trade výrobků u nás, ale i ve světě. Dále jsem měla k dispozici letáky, informační brožury a články v denním tisku. Také jsem zkontaktovala jednu z organizací, která u nás prodává Fair Trade výrobky a jejíž zakladatelka pomáhala s Fair Trade produkcí přímo v některých afrických zemí. Tato společnost začala spolupracovat s řetězcem drogerií DM

a dodává jim několik druhů výrobků (především čokolády a kávy). Ve své činnosti jsou velmi úspěšní, v průběhu roku začnou prodávat Fair Trade výrobky i další řetězce.

1 Volný obchod

Volný obchod - free trade - je mezinárodní obchod, který není ničím omezován a všichni v tomto vztahu mají stejné podmínky. Kdyby fungoval volný obchod, pak bychom vybírali co chceme koupit podle kvality výrobku a schopností výrobce. Takto obchod ale ne vždy funguje. Vlády se snaží do obchodování zasahovat z několika důvodů. Jednak aby měly vyšší příjmy z daní, ale také se tímto způsobem snaží řešit problémy jako je vysoká nezaměstnanost a rozvoj některých regionů. Ovlivňovat obchod je možné různými způsoby. Vlády stanovují různé překážky jako jsou cla a dovozní kvóty. Na druhé straně jsou v jednotlivých zemích také různé přímé i nepřímé podpory místním, ale i nadnárodním společností.¹

Volný obchod je pojem (v ekonomice i politice), který zahrnuje:

- Mezinárodní obchod se zbožím bez daní (daně z importů) nebo jiných obchodních překážek (např., kvóty pro import)
- Mezinárodní obchod se službami bez daní nebo jiných obchodních překážek
- Volný pohyb práce mezi zeměmi
- Volný pohyb kapitálu mezi zeměmi
- Nepřítomnost obchod-deformující politiky (jako jsou daně, subvence, pravidla nebo právní úprava), která zvýhodňuje domácí firmy před cizími.
- Nepřítomnost vládou tolerovaného monopolního nebo oligopolního postavení firem
- Volný přístup na světové trhy
- Volný přístup k informacím²

¹ Srov. Člověk v tísní– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 312.

² Srov. Wikipedia, *Free trade*, Dostupné na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Free_trade>.

1.1 Překážky

Překážky, jako jsou cla, dovozní kvóty nebo i zpřísnění pravidel pro provozování dovozu, zvýhodňují dovozce z bohatých států. Chudé státy si nemohou dovolit své producenty podporovat dotacemi, často se z obavy z odlivu investorů podbízejí a nemohou si dovolit ani obranná opatření jako například zvýšení cla, protože jejich postavení na mezinárodním trhu není silné.³

Snahou o řešení této situace bylo založení Světové obchodní organizace (WTO), jejímž cílem je stanovit pravidla pro mezinárodní obchod, prosazovat odstranění obchodních překážek a řešit arbitrážní spory mezi členskými státy. Zatím se však nepodařilo zajistit v mezinárodním obchodu rovná práva, protože bohaté státy nedodržely svůj slib, že sníží dotace svým zemědělcům a otevřou trh dovozcům z rozvojových zemí.⁴

V roce 1999 povolila EU bezcelní dovoz banánů ze zemí, které byly koloniemi. Věřila, že WTO zachová tento systém zvýhodnění dovozců z chudých zemí. Vláda USA s některými potravinářskými koncerny však podala stížnost u WTO proti tomuto systému výhod a označilo ho za protekcionalistický, proto musela být daň pro všechny sjednocena. Takto došlo ke zvýhodnění nadnárodních koncernů, které využívají levnou pracovní sílu, často zaměstnávají i děti, a to v nelidských podmínkách. Používáním chemikálií (zvláště postřiků) poškozují životní prostředí a často i lidské životy.⁵

Na podobná opatření, konkrétně ze strany Světové banky, velmi doplatila Jamajka. Otevřením svého trhu zahraničním dovozcům si měla zajistit zvýšení přílivu nového kapitálu. Místo toho dovoz mléčného prášku z USA a EU zlikvidoval místní prosperující producenty mléka. Jamajka svým zemědělcům nemohla dát dotace, protože je chudá, ale také proto, že omezení dotací je součástí regulí Světové banky a Mezinárodního měnového fondu.⁶

³ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 312.

⁴ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 313.

⁵ Srov. tamtéž, s. 313.

⁶ Srov. tamtéž, s. 313.

V podobné situace jsou v současné době i státy Afriky. „Podle hrubého domácího produktu na osobu jsou nyní státy jako Kamerun, Madagaskar, Niger, Tanzanie či Zambie dokonce chudší než byly před 20 či 30 lety. Rozsáhlá, plošná a spěšná obchodní liberalizace, která jim je již řadu let na různých rovinách nucena, často vede k dalšímu podkopání místní produkce a omezení fiskálních příjmů s neblahými dopady na odstraňování chudoby a tlumení konfliktů. V posledním čtvrtstoletí se o tom mnohé z nich přesvědčily, když rapidní obchodní liberalizaci prosazovaly Mezinárodní měnový fond či Světová banka coby podmínku svých půjček. Příliv evropských, často masivně dotovaných, dovozů vystavuje jejich zemědělství, které poskytuje živobytí většině obyvatel, stejně jako jejich chatrný průmysl ostrému tlaku konkurence. Konkurence ničivě, spíše než tvořivě. Je například zdokumentováno, jak evropské dovozy poškodily domácí produkci rajčat, mléčných výrobků, hovězího a kuřecího masa v západní Africe.“⁷

1.2 Podpory

Druhým způsobem, jak řešit potíže v určitých regionech státu, je nalákat investora podporami a dotacemi. Tento způsob je využíván i v České republice. Státy nabízejí daňové prázdny, příspěvky na mzdy a budují infrastrukturu pro nové investory ze státního rozpočtu. Tyto dotace jsou časově omezené, a tak se může stát, že investor po jejich vyčerpání odejde za jinou pobídkou. Investor má vše připraveno a k dispozici má i levnou pracovní sílu. Například firma Flextronix v roce 2003 opustila republiku ještě před vypršením všech dotací a tím porušila své závazky. Stejná firma si v Maďarsku vynutila na vládě zachování výhod pod pohrůžkou, že zemi opustí.⁸

Pokud nevzniknou v regionu malé a střední podniky, stává se závislý na nadnárodním investorovi. Zároveň je jistější, pokud se takový investor podílí na

⁷ Konečný, M. *Volný obchod z donucení Afriky nepomůže*, Dostupné na: <http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=zksx2--&x=312008> >.

⁸ Srov. Člověk v tísní– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 313.

vybudování infrastruktury a základně podniku. Malé a střední podniky rozvíjí region, tlumí krizové situace a dokáží flexibilněji reagovat na nastalé situace.⁹

Systém překážek a podpor je, podle mě, pro člověka bez ekonomického vzdělání velmi složitý a k obyčejnému člověku se informace o nich ani nedostanou, pokud se aktivně o problém nezajímá. Informace o nespravedlivých praktikách vůči rozvojovým zemím jsou téměř nedostupné. Myslím, že je to jedna z oblastí, o které by měly neziskové organizace více informovat. Jedině společností vyjádřený nesouhlas může donutit korporace a nedemokratické vlády k nápravě stavů věcí. Zároveň by měli lidé vyžadovat od svých prodejců zboží Fair Trade.

1.3 Banánové republiky

Propojení nadnárodního koncernu a vlády v některých zemích vede k hodně nespravedlivým praktikám. V Guatamale společnost United Fruits Company (UFCO) ovládla železnici a i produkci ovoce, především banánů. „Diktatura v Guatamale a UFCO úzce spolupracovaly, což přinášelo oběma stranám velké výhody. Konec nastal po nástupu demokratické vlády v 50. letech. Když tato vláda chtěla provést pozemkovou reformu nevyužitě půdy (ve 20. letech byla pozemková reforma provedena i v ČSR a dalších evropských zemích), UFCO požádala o pomoc USA a demokratická vláda byla za asistence CIA svržena.“¹⁰

Další Banánovou republikou je Honduras, kde má silné postavení Chiquita. Jakékoli pokusy zaměstnanců nebo poškozených obyvatel (od žádosti o náhradu škod až po stávky) jsou likvidovány policií a vládními vojsky. Příkladem je násilné vystěhování a likvidace celé osady Tacamiche.¹¹

Ekvádor je největší vývozce banánů na světě. Pěstitelé se zde museli třem nadnárodním ovocnářským koncernům zavázat, že budou své banány dodávat

⁹ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 313.

¹⁰ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 313.

¹¹ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět*, s. 313.

pouze jim. To jim umožňuje si diktovat výkupní ceny. Pěstitelé jsou navíc většinou malí farmáři, kteří často ani nemají představu o dění na světovém trhu a potřebují prostředníka.¹²

„V Ekvádoru existuje státní systém, který zaručuje minimální cenu banánů. Stát by tak měl farmářům zaručit minimální cenu 2,90 amerických dolarů za karton. Exportní firmy se však tohoto nařízení často nedrží a vyplácejí za karton jeden dolar i méně.“¹³

2 Rozvojová spolupráce

„Lidská historie a kultura zná dlouhou tradici, podle které lidé v lepší ekonomické situaci pomáhali chudším, a to jak v době válečných krizí nebo při přírodních katastrofách, tak v období míru. Tato tradice se po staletí formovala na základě etických hodnot jednotlivých světových náboženství, moderních filozofických směrů humanismu a osvícenství, tradice odborů, hnutí za politické a sociální reformy, kampaní proti otroctví, myšlenek pacifismu a dalších ideových zdrojů. Je téměř nemožné popsat jednotně historii této tradice; přesto v ní lze najít zhruba dva základní důvody, proč lidé vždy měli tendenci poskytovat druhým pomoc v nouzi.“¹⁴

- 1) náboženské a etické - tyto principy považují za morálně a eticky správné poskytovat pomoc lidem,
- 2) důvody politické a pragmatické – podle tohoto principu je ekonomicky i politicky výhodnější investovat do pomoci chudým zemím a předejít tak vyšším výdajům v budoucnu na zajištění například vlastní bezpečnosti. Je to tedy

¹² Srov. LANDIVAR, N. in Asociace pro Fairtrade. *Fair Trade, Spravedlivý obchod v České republice*, 2004, s. 5.

¹³ tamtéž, s. 6.

¹⁴ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

prevence konfliktů, mezinárodního terorismu, nelegální migrace a poškozování životního prostředí.¹⁵

Obecně existují dvě základní formy pomoci druhým v nouzi: humanitární pomoc a rozvojová spolupráce.

„Humanitární pomoc (v britském prostředí možná trochu výstižněji nazývaná jako pomoc krizová) zahrnuje aktivity, které představují bezprostřední reakci na humanitární krizi. Ta se obecně popisuje jako „situace, ve které jsou běžné prostředky lidí, které jim garantují důstojný život, narušeny v důsledku přírodních katastrof nebo lidmi zaviněné krize“. Hlavním cílem humanitární pomoci je: zmírnění útrap lidí, ochrana životů, respekt vůči lidské důstojnosti. Je to tedy krátkodobá pomoc, která lidem zasaženým humanitární krizí pomůže uspokojit jejich základní životní potřeby a také znovu obnovit důstojný život do podoby, jakou měl před danou krizí. Každá taková humanitární intervence je poskytována ve čtyřech základních sektorech (voda/hygiena, potraviny/výživa, obydlí, zdravotní péče), pro něž jsou od roku 1998 v souborech norem Sphere Standards, vydaných několika renomovanými západními humanitárními organizacemi, pevně stanoveny určité základní postupy a povinnosti každého humanitárního pracovníka. Nově se k nim v poslední době přiřazuje i obor pomoci psychosociální.“¹⁶

„Rozvojová spolupráce je termín, který vznikl po druhé světové válce. Spolupráce se zaměřila na monitorování dlouhodobých sociálních a ekonomických podmínek, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích světa žijí, a na hledání způsobu, jak by se tyto podmínky daly globálně zlepšit.“¹⁷

„Za hlavní aktéry rozvojové spolupráce jsou téměř výlučně považovány vlády rozvinutých západních zemí, jejich protějšky v rozvojových zemích a konkrétní

¹⁵ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

¹⁶ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

¹⁷ tamtéž.

příjemci v terénu. Skupina těch, kteří hrají v této oblasti roli, je ovšem daleko rozmanitější. Jejich konkrétní vliv na změnu celé situace může být rozdílný, každý z nich však znamená pro rozvojovou spolupráci zvláštní přínos i specifický okruh problémů.“¹⁸ Patří sem mezinárodní finanční instituce jako je Mezinárodní měnový fond nebo Světová banka. Dále to jsou Agentury OSN, kam patří Světová zdravotnická organizace nebo i Dětský fond UNICEF. Samozřejmě to jsou i vlády, dále Evropská Unie, ale i veřejnost, občanská hnutí a nevládní organizace.¹⁹

2.1 Základní témata rozvojové spolupráce

Tématy rozvojové spolupráce se postupně ve větší či menší míře staly tyto tři základní problémy:

„populační exploze — Za posledních sto padesát let zaznamenal svět nebývalý nárůst populace z jedné na šest miliard lidí. Tento vývoj vedl ke vzniku obav o celosvětový dostatek potravin, vody a energie. Velkým tématem se stala také udržitelnost rozvoje měst apod.“²⁰

„ekonomická nerovnováha — Podle údajů Světové banky z roku 2003 vlastní 80 % světového hrubého domácího produktu (HDP) jedna miliarda lidí v bohatém světě (při celkovém počtu 6 miliard světové populace), zatímco čtvrtina populace v rozvojových zemích žije pod hranicí chudoby. Za méně než 1 dolar denně žije podle SB přes 1,2 miliardy lidí (zhruba 1/5 světové populace), další dvě miliardy přežívají za méně než 2 dolary na den. Podvýživou trpí zhruba 1,1 miliardy lidí na světě, stejný počet nemá přístup k pitné vodě. Téměř čtvrtina lidstva je podle SB

¹⁸ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

¹⁹ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

²⁰ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

bez domova nebo jen s nedostatečným přístřeším a nemá přístup ke zdravotní péči.“²¹

„životní prostředí a energetické zdroje — Podstatnou část rozvojových témat zabírají otázky ekologie, spojené s problémy skleníkového efektu, rozšiřování pouští, spásání přirozené vegetace a půdní eroze, půdní degradace, úbytku (pra)lesů, snížení biologické rozmanitosti, změn klimatu, znečištění půdy, vod a ovzduší a problému znečištění oceánů i výlovu ryb.“²²

Tato základní témata v praxi znamenají například boj s bezprostřední chudobou. Mnoho lidí stále umírá na nedostatek jídla a pitné vody. Základní činností je proto podpora místní produkce potravin i vody, postupně bez závislosti na cizí pomoci. Dále je podporováno vzdělávání, neboť jeho nedostatek brání rozvoji země. Je také potřeba šířit informace o základních hygienických podmínkách, o způsobu šíření nález, o plánování rodiny, tedy i o možnostech antikoncepce. To znamená, že je podporováno i zdravotnictví, neboť jeden z největších problémů nevyspělých zemí je šíření nákazy HIV/AIDS a dalších. Mimo snahy o zlepšení zdravotního systému, je také věnována pozornost prevenci a sociální pomoci nakaženým.²³

Jedním z problémů je i vysoká nezaměstnanost v některých oblastech. Tento problém vede často k tomu, že se lidé rozhodnout odejít do města, kde nakonec žijí ve slamech na okraji města ve velmi špatných podmínkách. V praxi je proto snaha otvírat v těchto oblastech například dílny, pořádat rekvalifikační kurzy a jinak podporovat podnikání. S tímto souvisí i budování infrastruktury.²⁴

Dalším tématem je životní prostředí, které v praxi řeší otázky ekologických katastrof, záchrany živočišných druhů i rostlin, zalesňování, ale i životními

²¹ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

²² tamtéž.

²³ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

²⁴ Srov. tamtéž.

podmínkami lidí v rozrůstajících se městech. Dalším tématem jsou energetické zdroje, na něž jsou zaměřené kampaně, které prosazují zdroje alternativní.²⁵

V poslední době je také pozornost věnována gender a good governance. Tedy tématům rovnosti žen a jejich vzdělávání. Good governance znamená dobré vládnutí. Ukázalo se, že rozvojová spolupráce v nedemokratických režimech má malou účinnost, proto je více dbáno na transparentnost a hospodárnost využití finančních prostředků.²⁶

Konkrétní principy realizace rozvojové spolupráce

Kvalita rozvojového projektu se dá hodnotit mnoha způsoby. V podstatě platí, že principy kvality stanoví ten, kdo projekt financuje. Ovšem o několika zásadách lze říci, že platí univerzálně, a to jsou:²⁷

- partnerství — úzká spolupráce s místními subjekty (vládou, místním soukromým i neziskovým sektorem i přímo s lokálními komunitami),
- systémovost — projekt zasazený do konkrétních potřeb a priorit dané země, řešící problémy, které i místní lidé a úřady považují za důležité,
- dlouhodobá udržitelnost — snaha o zajištění trvalé udržitelnosti dopadů daného projektu a o to, aby i po skončení projektu měly jeho konkrétní výsledky vliv na situaci na místě a byly dlouhodobě využitelné.²⁸

2.2 Rozvojové cíle tisíciletí

Jednou z konkrétních podob rozvojové spolupráce je projekt OSN s názvem Rozvojové cíle tisíciletí.

²⁵ Srov. Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

²⁶ Srov. tamtéž.

²⁷ Srov. tamtéž.

²⁸ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

„Celosvětová snaha bojovat s extrémní chudobou ve světovém měřítku není nová a na půdě OSN se diskutuje od počátku padesátých let. Nejčastěji se projevovala ve snaze zvýšit financování tzv. rozvojové pomoci, což se ovšem nedařilo a nedaří. Již v padesátých letech vedla tato snaha k tomu, že bylo navrženo, aby bohaté země přispívaly jedním procentem svého HDP na rozvoj chudých zemí, což bylo nakonec schváleno na Konferenci OSN pro obchod a rozvoj v roce 1964. Toto číslo bylo ovšem stále častěji napadáno a tak v r. 1969 navrhla Světová banka 0,7 % HDP na rozvojovou pomoc. K tomu se také zavázalo valné shromáždění OSN v roce 1970. Jakkoli je tento závazek neustále opakován na konferencích a valných shromážděních OSN, je dnes většina bohatých zemí daleko za těmito závazky.“²⁹

„Až v září roku 2000 na Summitu tisíciletí všech 189 členských států OSN spolu s Vatikánem a Švýcarskem stvrdilo své odhodlání odstranit extrémní chudobu na naší planetě, její příčiny a následky do roku 2015. Základní osnovou se stalo 8 rozvojových cílů rozpracovaných do osmnácti úkolů. Ačkoliv jsou Rozvojové cíle tisíciletí z různých stran kritizovány pro opomenutí určitých témat, úspěch představuje už jen ten holý fakt, že se na nich 191 států světa shodlo a k jejich plnění se zavázalo.“³⁰

1. cíl: Odstranit extrémní chudobu a hlad
2. cíl: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny
3. cíl: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti
4. cíl: Snížit dětskou úmrtnost
5. cíl: Zlepšit zdraví matek
6. cíl: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
7. cíl: Zajistit udržitelný stav životního prostředí

²⁹ Česko proti chudobě, *Rozvojové cíle tisíciletí*, Dostupné na: <http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/index.php?id=rozcil>.

³⁰ Česko proti chudobě, *Rozvojové cíle tisíciletí*, Dostupné na: <http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/index.php?id=rozcil>.

8. cíl: Budovat světové partnerství pro rozvoj ³¹

Každý z těchto cílů obsahuje dílčí úkoly, které mají být splněny do roku 2015 a to společným úsilím vyspělých i méně rozvinutých zemí. ³²

„Jakkoli je tento závazek neustále opakován na konferencích a Valných shromážděních OSN, je dnes většina bohatých zemí daleko za těmito závazky. Mezi takové země patří i Česká republika, která své výdaje na rozvojovou spolupráci navyšuje jen velmi pomalu, odmítla se připojit k závazkům zemí původní patnáctky EU a vymohla si výjimku pro nižší plnění naší rozvojové spolupráce. Česká bilaterální rozvojová spolupráce navíc trpí velkou institucionální roztříštěností, která brání efektivnímu a správně cílenému využití vynakládaných prostředků. Proto se kampaň Česko proti chudobě ve volebním roce zaměřila především na podporu vzniku rozvojové agentury, která by sjednotila rozvojovou strategii naší země a dala jí jednotící cíl.“ ³³

2.3 Česko proti chudobě

„Koalice českých nevládních a neziskových organizací se sdružila v celonárodní období kampaní organizovaných občanskou společností ve Velké Británii a v dalších evropských a především neevropských zemích v rámci Globální výzvy k akcím proti chudobě. Vznikla tím unikátní celonárodní koalice napříč obory. Svedla dohromady skupinu organizací z celé ČR - organizací, jež se zabývají humanitární a rozvojovou pomocí, vzděláváním a dobrovolnou prací s organizacemi, jež se věnují otázkám mezinárodního obchodu a zadlužení, gender problematice a životnímu prostředí.“ ³⁴

³¹ Česko proti chudobě, *Rozvojové cíle tisíciletí*, Dostupné na:

<<http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/index.php?id=rozcil>>.

³² Srov. Člověk v tísni – společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*, Dostupné na: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

³³ Česko proti chudobě, *Rozvojové cíle tisíciletí - Manuál globálního rozvojového vzdělávání*, 2008, s. 6.

³⁴ Česko proti chudobě, *O kampani*, Dostupné na:

<<http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/>>.

„Kampaň ČESKO PROTI CHUDOBE v prvním roce kulminovala 10. září 2005 těsně před newyorským summitem OSN pouličními akcemi po městech ČR, které se přidaly k podobnými akcím po celém světě - například balením veřejných objektů do bílé pásky - ústředního společného symbolu globální kampaně.“³⁵

„Hlavním cílem kampaně není zasáhnout jen širokou veřejnost - ale především tu její část, která toho o problematice globální chudoby příliš neví, či nechce vědět. Neméně důležité je aktivně oslovit státní správu a české politiky, navázat s nimi dlouhodobý dialog a probrat způsoby, jakými lze boj proti chudobě promítnout do politické práce. Za tímto účelem účastnické organizace kampaně sestavily seznam 10 požadavků, o jejichž splnění společně usilují.“³⁶

1. Zřízením rozvojové agentury zefektivnit a zprůhlednit rozvojovou spolupráci tak, aby skutečně reflektovala priority rozvojových zemí a přispívala k naplňování Rozvojových cílů tisíciletí, nikoli aby sloužila k podpoře exportu České republiky.
2. Zvyšovat objem oficiální rozvojové pomoci České republiky v souladu s našimi mezinárodními závazky na 0,7 procent hrubého národního důchodu do roku 2015.
3. V přijímajících zemích prosazovat odpovědnou tvorbu a uskutečňování národních programů k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí a to za spoluúčasti a pod demokratickou kontrolou občanské společnosti.
4. Posilovat prostřednictvím českých programů rozvojové spolupráce postavení žen v chudých zemích.
5. V maximální možné míře zbavit nejchudší země nesplacitelných dluhů, které mají u bohatých států, Mezinárodního měnového fondu, Světové banky a dalších věřitelů. Zcela zrušit veškeré nelegitimní dluhy, které vznikly bez vědomí občanů a byly použity proti jejich zájmům.
6. Zajistit spravedlivá a transparentní pravidla mezinárodního obchodu a jejich naplňování v politice vlád a mezinárodních institucí tak, aby jednostranně nevýhodňovala bohaté země.
7. Ustanovit závazná mezinárodní pravidla na ochranu veřejných služeb před takovou privatizací a liberalizací, která omezuje rozvoj.

³⁵ Česko proti chudobě, *O kampani*, Dostupné na: <http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/>.

³⁶ tamtéž.

8. Zvyšovat společenskou odpovědnost nadnárodních firem v oblasti lidských práv, ochrany životního prostředí a místního rozvoje.
9. Začít s významným a systematickým snižováním emisí oxidu uhličitého a dalších skleníkových plynů v České republice – globální změny podnebí nejvíce postihnou chudé země.
10. Ukončit dotovaný vývoz evropské zemědělské produkce pod cenou výrobních nákladů, který poškozují zemědělce v rozvojových zemích.³⁷

3 Fair Trade

„Každá obchodní transakce je výzvou, aby z ní obě strany vyšly spravedlivě.“

Adam Smith (skotský ekonom a filozof)

„Fair Trade je příležitost. Příležitost pro konkrétní lidi z rozvojových zemí vymanit se z chudoby a závislosti na obchodních prostřednících. Příležitost pro spotřebitele vyjádřit globální solidaritu a odpovědnost. Příležitost znovu navázat ztracené spojení mezi těmi, kdo výrobky vyrábí, a těmi, kdo je spotřebovávají. Příležitost učinit z obchodu nástroj rozvojové spolupráce. Příležitost dozvědět se více o vzdálených zemích a kulturách.“³⁸

Tento pojem v češtině znamená férový nebo spravedlivý obchod. Je to způsob obchodování, který podporuje malé výrobce a zemědělce v rozvojových zemích, především v Asii, Africe a Latinské Americe. Při férovém obchodu se dbá na to, aby člověk za své zboží dostal zapláceno tolik, že se dokáže uživit svou prací. Způsob jeho obživy musí přitom být ekologicky šetrný a sociálně ohleduplný (vysvětlení viz kapitola 5 Rozhovor, otázka č.7).³⁹

³⁷ Česko proti chudobě, *Požadavky kampaně*, Dostupné na: <http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/index.php?id=pozada>.

³⁸ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, str. 3.

³⁹ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

„Spravedlivý obchod je jednou z aktivit, které se snaží pomáhat lidem v místě, kde žijí, tím, že jim umožňuje vyvážet jejich výrobky a produkci do bohatých zemí. Při nákupu a vývozu se dbá na to, aby výrobce, vývozce a konečný prodejce byli v rovném postavení a spravedlivě se dělili o zisk.“⁴⁰

V neposlední řadě je tu spokojený i konzument, který ví, že z transakce nepřiměřeně netěží pouze jeden z nich. Fair Trade ale ještě není příliš známý, proto lidé, kteří se snaží o rozšíření této myšlenky do podvědomí lidí v bohatých zemích, pracují jako dobrovolníci bez nároku na odměnu.

„Pro mnoho pěstitelů tak Fair Trade představuje příležitost jak se vymanit za spirály chudoby a neudržitelného ničení přírodního prostředí a vytvořit spolu s dalšími pěstiteli konkurenceschopná sdružení, fungující na mezinárodním trhu. Fair Trade podporuje také zaměstnance (i větších) podniků v jejich úsilí o lepší pracovní a životní podmínky“⁴¹

Různé organizace Fair Trade hnutí po celém světě jsou spojené stejným úsilím o vytvoření férovějšího obchodu mezi rozvojovými a bohatými zeměmi za trvale udržitelných podmínek.⁴²

3.1 Historie

V roce 1946 Edna Ruth Byler, dobrovolnice ze sdružení Mennonite Central Committee navštívila třídu šití v Puerto Rico. Zde si všimla některých velmi talentovaných žen, které vyráběly nádherné krajky. Ženy byly i přesto velmi chudé a pracovaly v nevyhovujících podmínkách. E. R. Byler začala dopravovat krajky do USA a prodávat je, peníze pak zasílala zpět ženám. Tento obchod se rozrostl až na deset tisíc vesnic a v roce 1958 byl otevřen první Fair Trade obchod. Nyní je to největší Fair Trade maloobchod v Severní Americe. V roce 1949 společnost Sales Exchanges for Refugee Rehabilitation and Vocation začala

⁴⁰ Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět, Fair trade*. s. 314.

⁴¹ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

⁴² Srov. tamtéž.

pomáhat emigrantům obnovit Evropu po druhé světové válce. Dnes podporují řemeslníky z více než 35 zemí.⁴³

Koncem 70. letech začali spolupracovat američtí a kanadští podnikatelé, kterým skutečně záleželo na jejich producentech a ve svém způsobu obchodování brali v úvahu jejich prospěch. Tato neformální skupina se rozrostla do Fair Trade Federace a formálně byla ustanovena v roce 1994. V roce 1989 byla založena International Fair Trade Association (IFAT) jako globální síť angažovaných Fair Trade organizací, zaměřených na zlepšení životních podmínek znevýhodněných lidí v procesu obchodování a k zlepšení informovanosti.⁴⁴

„V roce 1980 se zrodil nový koncept, který umožnil oslovit a zapojit do spravedlivého obchodu širokou veřejnost: spolupracovník holandské rozvojové organizace s církevním pozadím, který působil na projektu na podporu malých pěstitelů kávy v Mexiku, přišel s nápadem Fair Trade značky na produktech. Produkty, které organizace nakupovaly od skupin pěstitelů v rozvojových zemích a poté prodávaly evropským a americkým spotřebitelům, měly po splnění určitých podmínek získat nárok na logo, které by je jednoduchým způsobem odlišilo od konvenčních produktů. Mezníkem byl rok 1988, kdy se tato myšlenka stala realitou – v Nizozemí vznikla značka „Max Havelaar“ (pojmenovaná podle hrdiny stejnojmenného románu, který usiloval o zlepšení životních podmínek obyvatel Jávy během nizozemské koloniální nadvlády ostrova). Nápad se ujal: během roku získala káva se známkou téměř tříprocentní podíl na trhu.“⁴⁵

Označení platilo zpočátku jen na kávu v Holandsku, ale stejné značení se nezávisle rozvíjelo v celé Evropě v průběhu několika let. V roce 1997 tyto organizace založily mezinárodní Fairtrade Labeling Organizations (FLO) a zaštiťující organizaci, která ustanovila standardy pro certifikování Fair Trade a zároveň podporuje, dohlíží a certifikuje znevýhodněné farmáře. V 1999 FLO založila pobočky TransFair USA a TransFair Canada v Severní Americe.⁴⁶

⁴³ Srov. Fair Trade Federation, *Explore Fair Trade*, Dostupné na: <<http://www.fairtradefederation.org/ht/d/sp/i/2733/pid/2733>>.

⁴⁴ Srov. tamtéž.

⁴⁵ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, str. 17.

⁴⁶ Srov. Fair Trade Federation, *Explore Fair Trade*, Dostupné na: <<http://www.fairtradefederation.org/ht/d/sp/i/2733/pid/2733>>.

Od roku 2000 se objem prodeje ohromně zvýšil. Díky zvyšujícímu se povědomí o značce mohla být rozšířena i nabídka produktů. Od krajky a domácího dekoru na začátku, se ručně vyráběné věci rozrostly na oblečení, sportovní vybavení, hračky a další. Z původního zaměření na kávu se Fair Trade certifikace produktů rozšířila na čaj, čokoládu, cukr, vanilku, ovoce, víno, a mnohem víc. V roce 2002 byl první světový den Fair Trade na oslavu zvýšení zákaznického povědomí a pro posílení vztahů mezi Fair Trade obchodníky a lidmi, kteří mají o toto hnutí zájem. V roce 2006 IFAT vyhlásila, že celkový prodej dosáhl 2,6 miliard dolaru.⁴⁷

„V současné době existuje v Evropě kolem 3.000 Fair Trade obchůdků, kromě toho lze některé Fair Trade výrobky najít i v 43 000 supermarketech. Celkový maloobchodní obrat prodeje Fair Trade výrobků přesahuje 1 miliardu Euro. Kolem 70 procent tvoří potraviny (nejvíce káva, dále kakao, banány, čaj), zbytek připadá na řemeslné výrobky. Fair Trade káva má na evropském kávovém trhu 2-3 procenta; největší tržní podíl dosahují banány ve Švýcarsku - kolem 50 procent.“⁴⁸

3.2 Cíle

Fair Trade hnutí si klade 6 cílů:

1. Zlepšit životní podmínky znevýhodněných výrobců zlepšením jejich přístupu na trh, posílením organizací výrobců, poskytnutím spravedlivých cen za výrobky a zajištěním kontinuity obchodních vztahů.
2. Rozvíjet příležitosti pro znevýhodněné výrobce, zvláště ženy a domorodé obyvatele, a chránit děti před zneužíváním v procesu výroby.
3. Zvyšovat informovanost spotřebitelů o negativním vlivu mezinárodního obchodu na výrobce tak, aby svou kupní sílu mohli využívat pozitivním způsobem.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

⁴⁸ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

4. Dávat příklad obchodního partnerství skrze vzájemný dialog, respekt a transparentnost.
5. Přispívat ke kampaním za změnu pravidel konvenčního mezinárodního obchodu.
6. Chránit lidská práva podporou rozvoje sociální spravedlnosti, environmentálně přijatelného chování a ekonomického zabezpečení.⁴⁹

Narozdíl od konvenčního obchodu Fair Trade neusiluje o co největší zisk. Snaží se udržet dlouhodobé obchodní vztahy s výrobcí. Zaručuje jim minimální zákonné mzdy, nebo takové, aby pokryly jejich životní náklady (podle toho, která je vyšší). Je tedy zřejmé, že se částka liší podle země nebo i kraje. Další věcí na kterou dbá, je zajištění pracovního prostředí.⁵⁰

Většinou se drobní výrobci nebo pěstitelé spojí do družstva. Tato družstva pak své produkty prodávají a peníze, které jim zbudou, ukládají do společného fondu. Také dostávají sociální prémii, což jsou procenta navíc k tržbě, určené také do fondu. Fond je využit na základě demokratického hlasování členů družstva. Může být využit například na vzdělávací projekty, ochranu životního prostředí (vysvětleno v kapitole 5 Rozhovor, otázka č. 8) nebo na investice do jejich podnikání.⁵¹

3.3 Jiný obchod

Kdo z Fair Trade profituje?

„Spravedlivý obchod je výhodný pro všechny zapojené:

Výrobci: Do Fair Trade je zapojeno přes milion pěstitelů, zemědělských pracovníků a řemeslníků v 58 zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Kromě

⁴⁹ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

⁵⁰ Srov. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

⁵¹ Srov. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

toho, že profitují z garantované minimální ceny, Fair Trade umožňuje skupinám výrobců investovat do svých organizací, zlepšit život v jejich komunitách a chránit životní prostředí, ve kterém žijí.

Spotřebitelé: Fair Trade spotřebitelům umožňuje hlasovat jejich peněženkou = vybrat si takové výrobky, které odpovídají stanoveným sociálním, pracovněprávním a ekologickým kritériím a zásadám, a vyslat tak ostatním firmám, které tyto zásady ve výrobě a obchodě nezohledňují, důležitý signál. Certifikace FAIRTRADE navíc spotřebitelům nabízí nezávislou záruku, že výrobky byly skutečně vyrobeny a obchodovány férovým způsobem.

Firmy: Certifikace FAIRTRADE umožňuje i běžným firmám, aby vyšly vstříc rostoucímu požadavku spotřebitelů na sociálně a ekologicky udržitelné výrobky a zařadily se mezi progresivní společnosti, pro něž je ochrana životního prostředí a společenská zodpovědnost stejně důležitá jako zisk.

Životní prostředí: V rámci Fair Trade je přísně zakázáno použití geneticky modifikovaných organismů (GMO). Fair Trade omezuje nadbytečné používání zemědělské chemie a přímo zakazuje použití některých nejagresivnějších látek. Místo toho podporuje systém integrované zemědělské ochrany, který zlepšuje úrodnost půdy. Fair Trade podporuje pěstitele v ekologicky šetrném přístupu k hospodaření, který chrání zdraví zemědělců a zachovává cenné ekosystémy pro příští generace.⁵²

Co nabízí Fair Trade zúčastněným?

Zapojeným výrobcům poskytuje:

- odpovídající a stabilní ceny za jejich produkci,
- možnost předfinancování (v odůvodněných případech až do výše 50% objednávky),
- přístup k neúročným nebo nízkě úročným investičním úvěrům,
- dlouhodobé obchodní partnerství a jistotu odběru,
- investice ze společného fondu do místní infrastruktury, projektů v oblasti,

⁵² Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

- sociálního rozvoje a ochrany životního prostředí,
- poradenství v oblasti marketingu, managementu, přechodu na ekologické zemědělství aj.⁵³
- přístup na trhy bohatých zemí, kam by se jinak nedostali.⁵⁴

Jejich zaměstnancům nabízí:

- sociální zabezpečení a pracovní podmínky v souladu s konvencemi Mezinárodní organizace práce ILO - mimo jiné nárok na alespoň minimální mzdu, zákaz zneužívání dětí v procesu výroby a nárok na omezenou pracovní dobu.

Spotřebitelům nabízí:

- kvalitní výrobky (často v biokvalitě) za odpovídající cenu,
- garanci původu zboží,
- možnost volby.⁵⁵

Fair Trade se snaží zlepšit životní podmínky znevýhodněných skupin producentů, proto právě tyto skupiny vyhledává. Pokud mají zájem se do Fair Trade zapojit, pak musí splnit několik podmínek, tak aby jejich produkty splňovaly svou kvalitou i původem filosofii tohoto hnutí. Mimo environmentálních a sociálních kritérií a zákazu práce dětí to jsou také: demokratické uspořádání a transparentnost v případě družstev malých pěstitelů a svobodu sdružování. Dále musí skupiny producentů souhlasit s podmínkou postupného pokroku.⁵⁶

Vyhledávání v rozvojových zemích probíhá za pomoci místních organizací, které jsou dodavateli výrobků. Výrobce se o této možnosti může dozvědět sám od někoho jiného nebo z různých seminářů, a nebo je kontaktován. Noví partneři jsou přijímáni pokud jiný výrobce ze sdružení odejde, nebo se zvýší poptávka. Pokud mají výrobky v bohatých zemích odbyt, pak Fair Trade organizace uzavře

⁵³ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

⁵⁴ Fairově. *Co je Fair Trade a komu pomáhá?*, 2008.

⁵⁵ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

⁵⁶ Srov. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>.

smlouvu s producentem o odběru jeho výrobků. Tomuto většinou předchází osobní návštěva. Jednotlivé dovozní organizace mají svá interní kritéria a pravidla pro získání označení Fair Trade.⁵⁷

Vyšší cena

Je tedy zřejmé, že se takové obchodování musí promítnout do ceny. Nelze však jednoduše říci, že Fair Trade výrobky jsou dražší. Jarmila Kovaříková ve svém článku píše, že jaguara nelze pořídit za cenu škodovky.⁵⁸ Toto srovnání se mi nezdá přesné, ale již mnoho napovídá. Pokud bychom chtěli srovnávat cenu řemeslných výrobků, pak jsou ceny v „ethnoshopech“ srovnatelné a někdy vyšší než v obchodech s Fair Trade výrobky. U potravin je to hůře srovnatelné. Velký rozdíl je v kvalitě, kterou ovlivňuje způsob zpracování. Samozřejmě si také musíme uvědomit, že podmínkou je nepoškozování životního prostředí při produkci, ale také sociální podmínky. Dalším faktorem je výkupní cena, která odpovídá nákladům. 100 gramů čokolády tak přijde na padesát i více korun, ani stokoruna za čtvrt kila kávy není u nás běžná cena. Rozdíl poznáte jakmile ochutnáte. Čokoláda obsahuje kakao a nikoli převážně cukr, tuk a chemické přísady. Jemně pražená káva arabica je svou kvalitní chutí již velmi známá.⁵⁹

Někdo může namítnout, že „... to si přece běžný člověk nemůže dovolit!“ Je třeba si uvědomit, že výrobky jako je káva, čaj, nebo banány – ať už ty férové, nebo neférové – nejsou základní potraviny, na nichž záleží naše holé přežití, ale ve své podstatě velmi luxusní produkty, které se k nám dovážejí z druhého konce světa. Je tedy spíš na podiv, že v běžném obchodě stojí tak málo, a je na místě se ptát, jak je to možné. Cena Fair Trade výrobků odráží mnohem lépe skutečné výrobní náklady, než cena levných výrobků na trhu, které jsou běžně dotovány

⁵⁷ Srov. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <<http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>>.

⁵⁸ Srov. KOVAŘÍKOVÁ, J. Pátek lidových novin, *Tak trochu jiný nákup*, str. 15.

⁵⁹ Srov. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <<http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>>.

zničeným životním prostředím, neregulovanou pracovní dobou zaměstnanců v rozvojových zemích, dětskou prací a nezřídka i naším zdravím.⁶⁰

V neposlední řadě musíme brát ohled také na to, že na rozdíl od velkých korporací jako třeba Nestlé nebo Kraft Foods, je hnutí Fair Trade mnohem menší. Proto nemůže využívat výhodnou nižší cenu při transportování většího množství produktů, nebo zpracovávat více kávy, i když čím více kávy firma zpracuje, tím levnější je zpracování na jednotku kávy, apod.⁶¹

Výkupní cena je pevně stanovená. Další faktory, které ji navyšují, jsou náklady na dopravu, pojištění, clo, zpracování, obal, skladování, marže dovozce i maloobchodníků. Tyto položky jsou proměnlivé a liší s každým výrobkem i obchodem. U nás nedávno také ceny stouply kvůli zvýšené dani z přidané hodnoty.⁶²

Pro ilustraci uvádím konkrétní příklad na kávě Tatawelo z Mexika. Producentům jde 1, 26 dolaru za libru (0,453kg), v případě biokávy jde producentům 1,41 dolaru za libru. Za kakao dostávají producenti 1,6 USD za kg + sociální prémii ve výši 0,15 USD za kg. V případě Tatawelo lze procenty vyjádřit rozdělení částky takto:

- **32%** výrobci
- **4%** společný fond
- **20%** doprava a zpracování
- **10%** pojištění, náklady na předfinancování a distribuci
- **10%** dovozce, velkoobchod
- **24%** maloobchod

3.4 Opravdu fér?

„Fair Trade od svého zrodu před více než padesáti lety staví na důvěře mezi Fair Trade organizací, obchodem a zákazníkem. Zpočátku to bylo jednoduché, protože výrobky Fair Trade do Evropy dovážely nebo prodávaly konečným

⁶⁰ Srov. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <<http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>>.

⁶¹ Srov. tamtéž

⁶² Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Fair Trade*, Dostupné na: <<http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>>.

zákazníkům takřka výhradně církevní a komunitní organizace. Fair Trade výrobky byly dostupné především ve specializovaných, většinou dobrovolnicky provozovaných obchůdcích. Dovoz a distribuci výrobků až donedávna zajišťovaly pouze takové organizace a obchody, jejichž hlavní činností bylo právě férové obchodování (tzv. Fair Trade organizace a Fair Trade obchůdky - worldshops). S tím, jak se zvyšoval objem obchodovaného zboží, pronikaly výrobky Fair Trade i do běžné obchodní sítě (supermarkety, kavárny, restaurace apod.). Potřeba důvěryhodného kontrolního mechanismu, který by doložil, že výrobek byl skutečně vyroben za „férových“ podmínek, se tak stávala stále nutnější.“⁶³

Kontrola Fair Trade organizací:

„Paralelně s rozvojem značení výrobků vyvinula asociace IFAT (International Fair Trade Association) monitorovací systém pro Fair Trade organizace (FTOs). Účelem bylo posílit důvěryhodnost těchto organizací ve vztahu k politikům, konvenčním obchodníkům a spotřebitelům. Znamka IFAT pro Fair Trade organizace byla oficiálně představena v lednu 2004. Získat ji mohou členové IFAT, kteří splňují požadavky standardů IFAT a projdou monitorovacím systémem. Poté jsou registrováni jako Fair Trade organizace. IFAT pracuje společně s Fairtrade Labelling Organisation (FLO) na možnostech, jak vytvořit značení pro rozmanité řemeslné výrobky, které by bylo umístěno přímo na výrobku a zajistilo tak snadnou orientaci.“⁶⁴

„Fair Trade výrobky musí být v souladu s principy a filosofií Fair Trade. Jsou označovány buď Fairtrade známkou přímo na obalu (především v případě potravin) dle certifikace FLO a/nebo jsou importovány a distribuovány Fair Trade organizacemi, jež jsou akreditovány dle standardů IFAT (nejčastěji v případě řemesel).“⁶⁵

„Psaní označení spravedlivého obchodu jako „Fair Trade“ nebo „Fairtrade“ se liší. Mluvíme-li o Fair Trade ve smyslu celého hnutí za spravedlivý obchod včetně například necertifikovaných řemeslných výrobků, Fair Trade organizací

⁶³ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, str. 17.

⁶⁴ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, str. 17-18.

⁶⁵ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, str. 17.

akreditovaných v rámci systému IFAT apod., píšeme velká písmena a slova oddělujeme mezerou. Mluvíme-li o konkrétním systému certifikace výrobků černomodrozelenou známkou, která je majetkem Fairtrade Labelling Organisations, píšeme slova dohromady s velkým počátečním písmenem, případně dohromady velkými písmeny.“⁶⁶

Pro lepší přehlednost rozdílů mezi FLO a IFAT v certifikaci je v příloze č. I. tabulka „Přehled certifikace“.

3.5 Nejčastější Fair Trade komodity

KÁVA - Chvilé nad šálkem kávy máme spojené s pohodou a odpočinkem, nabízíme ji svým hostům, spoléháme na ní, když potřebujeme povzbudit. Ale pěstovat ji u nás nemůžeme. Káva potřebuje pro svůj růst specifické prostředí, a to velmi teplé podnebí, proto je pěstována například v zemích Latinské Ameriky a Afriky. Pro farmáře v těchto rozvojových zemích znamená káva velmi nejistou obživu, protože jsou závislí na nepředvídatelném pohybu ceny na světových trzích, které jsou nadnárodními korporacemi tlačeny dolů. Mnoho pěstitelů své farmy prodalo a odešlo do chudinských slumů u velkých měst nebo přešli na pěstování drog. Káva je druhou nejobchodovanější komoditou na světě a z počátku se jevila jako příliš velké sousto. Rozhodující byla rostoucí krize a fakt, že malí neorganizovaní pěstitelé jsou příliš snadnou kořistí vypočítavých obchodníků. V roce 1989 padla dohoda o minimálních cenách kávy a od roku 1999 až do roku 2004 byly ceny nižší než jsou náklady na výrobu. Fair Trade nabízí dlouhodobé partnerství, ve kterém zaručuje nejen vyšší výkupní ceny. V roce 2006 se ve světě prodalo 52 077 tun Fair Trade kávy. V prodeji je káva z různých zemí (Kolumbie, Mexiko, Nikaragua, Kostarika, Tanzanie), anebo směsi namíchané z nejlepších zrn arabiky nebo robusty z různých oblastí. Dále je

⁶⁶ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, str. 19.

v sortimentu espresso, šetřící káva a káva bez kofeinu a cappuccino. Většina z druhů je i v BIO kvalitě.⁶⁷

Rozdíl mezi výkupními cenami kávy na volném trhu a Fair Trade lze srovnat v tabulce, číslo přílohy II. „Rozdíly mezi podmínkami nabízenými FTO a na volném trhu – obchod s kávou“.

ČAJ - „na rozdíl od světového trhu s kávou a kakaem, kde malí pěstitelé hrají v souhrnu velmi významnou roli, se čaj pěstuje především na velkých čajových plantážích. Sběrači čaje žijí často odříznuti od okolního světa v chatrčích přímo na plantážích. Pracují za velmi nízké mzdy, ze kterých nedokáží uživit sebe ani své rodiny.“⁶⁸ Jsou to především oblasti Darjeelingu, Assamu a další místa, kde se čaj pěstuje ve velkém od koloniálních dob. Fair Trade čaje, se mimo klasického balení, dávají také někdy do košíčků, které ručně vyrábí místní ženy, a které vám zůstanou, anebo do ručně vyráběného papíru. V roce 2006 se ve světě prodalo 3 887 tun Fair Trade čaje. Na výběr je ušlechtilý černý čaj Darjeeling nebo Assam, zelené čaje ze Srí Lanky a Číny, míchané kompozice čajů, ovocné i bylinné čaje a rooibos.⁶⁹

Kakao – dnes se pěstuje zejména v afrických zemích – na Pobřeží Slonoviny a v Ghaně. Pěstitelé mají za svou práci minimální zisk a to vede k rozmáhání dětské práce a dokonce i práci otrocké. Lidé jsou sem nejčastěji přivlečeni násilím, nebo je jim slíben vysoký výdělek. Nejčastěji pochází z okolních zemí jako je Mali, Burkina Faso, Benin a Togo. V nevyhovujících podmínkách zde pracuje víc než čtvrt milionu dětí, odhaduje se, že tisíce jich sem byly prodány. Fair Trade přísně kontroluje zákaz dětské práce i pracovní podmínky dělníků. V roce 2006 se ve světě prodalo 10 952 tun Fair Trade kakaa. Prodává se jako vysoce kvalitní práškové kakao na vaření, instantní kakao, mnoho druhů hořkých i mléčných čokolád, čokoládových tyčinek, čokoládové cukrovinky (například ořechy v čokoládě, wafle v čokoládě nebo čokoládové tyčinky).⁷⁰

⁶⁷ Srov. Excellent Plzeň, s.r.o. *Fair Trade pro každý den, Nejčastější Fair Trade komodity*, 2008.

⁶⁸ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair Trade*, 2004, s. 7.

⁶⁹ Srov. Excellent Plzeň, s.r.o. *Fair Trade pro každý den, Nejčastější Fair Trade komodity*, 2008.

⁷⁰ Srov. Excellent Plzeň, s.r.o. *Fair Trade pro každý den, Nejčastější Fair Trade komodity*, 2008.

Rýže – „Víc než miliarda lidí, především malých pěstitelů v rozvojovém Jihu, se živí převážně pěstováním rýže. Paradoxem je, že i v oblastech, které produkují dostatek rýže pro vlastní spotřebu i na vývoz, trpí lidé hladu. Malí farmáři jsou totiž mnohdy nuceni prodávat většinu své produkce pod výrobní cenou. Díl viny na tom má přísun dotované rýže z rozvinutých zemí na světový trh. Proto byly v roce 2000 vytvořeny první standardy pro Fair Trade rýži, aby se i malým pěstitelům umožnil přístup k těmto trhům. Pěstitelé jsou navíc podporováni v přechodu na bio produkci. V roce 2006 se ve světě prodalo 2 985 tun Fair Trade rýže. Vybrat si můžete z různých druhů rýže: jasmínovou, basmati nebo fialovou rýži z Laosu.“⁷¹

Víno – „je pro Fair Trade relativně nová komodita. První vinařství byla certifikována v roce 2003 v Jižní Africe, později v Chile a Argentině. V roce 2006 se ve světě prodalo 3 197 litrů Fair Trade vína. V nabídce je červená, bílá a růžová vína z jihoafrického vinařství Stellar Winery či Ruitersvlei, bílá i červená vína z chilské vinice Las Lomas, například vzácná odrůda Carmenere.“⁷²

Další potraviny, které lze najít v nabídce různých obchodů prodávajících Fair Trade, jsou také marmelády, džusy, cukr, med, oleje, koření, sušené plody a jiné. Samozřejmě i řemeslné výrobky, s kterými se kdysi začalo.

3.6 Fair Trade ve světě

Fair Trade je hnutí, které se paralelně vyvíjelo v mnoha zemích současně, proto se způsob fungování může mezi jednotlivými organizacemi lišit. Důležité jsou proto následující zastřešující organizace, které umožňují komunikaci mezi Fair Trade organizacemi i prezentaci Fair Trade navenek:

- IFAT (International Fair Trade Association) - sdružení výrobců, dovozců i prodejců, spojující všechny články Fair Trade řetězce z celého světa.

⁷¹ Excellent Plzeň, s.r.o. *Fair Trade pro každý den, Nejčastější Fair Trade komodity*, 2008.

⁷² tamtéž.

Poskytuje svým členům známku, kterou potvrzuje, že se jedná o skutečné Fair Trade organizace (FTO). IFAT má asi 260 členů z 59 zemí.

- FLO (Fairtrade Labelling Organizations International) - sdružení 19 národních certifikačních iniciativ. Vytváří standardy pro certifikaci výrobků ochrannou známkou FAIRTRADE a spravuje registr certifikovaných výrobců.
- EFTA (European Fair Trade Association) - sdružení 11 největších evropských Fair Trade dovozců (německá Gepa, italské CTM Altromercato, britský Traidcraft, švýcarské Claro, nizozemská Fair Trade Organisatie, belgičtí Oxfam Wereldwinkels a Magasins du Monde Oxfam, francouzský SolidarMonde, rakouská EZA, španělští IDEAS a Intermon Oxfam).
- NEWS (Network of European Worldshops) - sdružení národních asociací specializovaných Fair Trade obchůdků.
- FLO, IFAT, NEWS a EFTA společně vytvořili platformu FINE.⁷³

3.7 Fair Trade u nás

„V České republice působí od srpna 2004 Asociace pro Fair Trade. Je to zájmové sdružení právnických osob, které se zabývá praktickými i strukturálními otázkami rozvoje spravedlivého obchodu v České republice. Zájmem členů a celé asociace je podporovat Fair Trade a dohlížet na využívání ochranné známky FAIRTRADE, aby nemohly být produkty zaměněny s jinými výrobky.“⁷⁴

„Asociaci založily organizace, které se již delší dobu touto problematikou zabývají. Průkopníkem je v České republice Obchůdek jednoho světa, který je prvním Fair Trade obchodem ve východní Evropě. Ekumenická akademie Praha zařadila Fair Trade mezi své aktivity, jako logické vyústění svých činností

⁷³ Wikipedia, *Fair Trade*, Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fair_Trade>.

⁷⁴ Asociace pro Fair Trade, *O asociaci*, Dostupné na: <http://www.fairtrade-asociace.cz/o_asociaci.html>.

v otázkách globálního rozvoje. Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání se zaměřuje na zvyšování povědomí o spravedlivém obchodu a rozvojové spolupráci.“⁷⁵ Dalším členem je Fair Trade centrum s.r.o., tato společnost se mimo prodeje také významně podílí na šíření myšlenky Fair Trade u nás. Posledním, pátým členem je Excellent Plzeň, s.r.o.⁷⁶

„Úkolem Asociace je především zvyšování obecného povědomí o Fair Trade, jeho principech a cílech a organizování propagačních kampaní na podporu těchto výrobků. Asociace také podporuje stávající obchůdky a poskytuje poradenství a iniciuje vznik nových obchodů a míst určených k prodeji Fair Trade produktů. Aby se zabránilo zneužívání označení FAIRTRADE, Asociace ve spolupráci s mezinárodními partnery kontroluje a monitoruje prodej výrobků označených ochrannou známkou FAIRTRADE, přidělovanou mezinárodní organizací Fairtrade Labelling Organizations International (FLO).“⁷⁷

4 Sweatshop

Slovo „sweat“ znamená v angličtině dřina nebo pot a slovo „shop“ znamená obchod. Američané takto označují továrny a manufaktury, ve kterých je vyráběno zboží od textilu až po elektroniku. Problém je v tom, že je zde porušován zákon, etické i morální normy, bezpečnost práce nebo i hygienické podmínky.⁷⁸

„Dělnice a dělníci ve sweatshopech jsou extrémním způsobem využíváni: pracovní doba se pohybuje mezi 10-14 hodinami denně, mzda je naprosto minimální a neodpovídající (řádově do dvou desítek amerických centů za hodinu). Podmínky pracovišť jsou nevyhovující (absence nouzových východu, která má při propuknutí požáru fatální následky; vysoká teplota; nedostatečné

⁷⁵ Asociace pro Fair Trade, *O asociaci*, Dostupné na:
<http://www.fairtrade-asociace.cz/o_asociaci.html>

⁷⁶ Srov. Asociace pro Fair Trade, *Členské organizace*, Dostupné na:
<<http://www.fairtrade-asociace.cz/clenove.html>>

⁷⁷ Asociace pro Fair Trade, *O asociaci*, Dostupné na:
<http://www.fairtrade-asociace.cz/o_asociaci.html>

⁷⁸ Srov. Ecconnect. *Šaty z vláken ananasu a rašeliny aneb šetrné odívání*, Dostupné na:
<<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=160078>>

odvětrání prachu ze vzduchu a chemikálií v látkách atd.) a ohrožují bezpečnost i zdraví dělníků a dělnic pracujících většinou bez jakýchkoliv ochranných pomůcek (kdo viděl film *A Killer Bargain*, například na letošním festivalu Jeden svět, určitě si vzpomene na bazénky s koncentrovaným chlorem, ve kterých se po kolena brodí téměř nazí dělníci a bělí látku, ze které posléze vznikne zboží pro západoevropské společnosti). Za své mluví fakt, že zhruba po sedmi letech práce jsou pracující natolik „opotrebováni“, že kvůli špatnému fyzickému stavu (a s ním spojenému poklesu výkonnosti) o místo přicházejí. Zejména jde o problémy s očima, chronické migrény, plicní choroby a problémy s močovým měchýřem (v důsledku nedostatečných pauz k uspokojení základních tělesných potřeb). U pracujících je vynucována tvrdá disciplína a to i za pomoci hrubého zacházení - bití, vyhrožování a podobně.“⁷⁹

„Při pokusech o sdružování, zakládání odborů či vystupování proti špatným pracovním podmínkám jsou pracující ve sweatshopech zastrašováni či přicházejí o místa, zaznamenány jsou i případy mučení odborářů a odborářek. Nemálo je využívána i dětská práce a výjimkou nejsou ani třináctileté dělnice. Vrcholem jsou takzvané „three in one sweatshops“, kombinující výrobu, sklad a noclehárnu, tedy místa, které dělnice a dělníci vůbec neopouštějí. Právě při požárech těchto typů továren došlo k nejhorším tragédiím, protože bývají často uzamčeny, aby pracující nemohli vynášet zboží.“⁸⁰

Tyto továrny jsou většinou v rozvojových zemích, například v Indii, Thajsku, Číně či Vietnamu.⁸¹ „Boom informační technologie v druhé polovině dvacátého století umožnil přesun kapitálu z jedné strany světa na druhou téměř v nulovém čase, což dává možnost korporacím velmi rychle přemísťovat výrobu svých produktů do lokalit s nejnižšími náklady, což jsou obvykle ty s nejlevnější pracovní silou a většinou se nacházejí v rozvojových zemích (75% světového textilního průmyslu), které se v rámci globální konkurence snaží udržet kapitál ve

⁷⁹ Sweatshop Info. *Sweatshopy*, Dostupné na: <<http://sweatshopinfo.bloguje.cz/592758-sweatshopy-faq.php>>.

⁸⁰ Sweatshop Info. *Sweatshopy*, Dostupné na: <<http://sweatshopinfo.bloguje.cz/592758-sweatshopy-faq.php>>.

⁸¹ Srov. Econect. *Šaty z vláken ananasu a rašeliny aneb šetrné odívání*, Dostupné na: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=160078>>.

svém teritoriu. Tento fakt se samozřejmě promítá i do chování lokálních firem a továren a to má ve finále největší dopad na samotné dělnice a dělníky. Ačkoliv i země „třetího světa“ mají většinou dobré zákony upravující pracovní podmínky, jejich dodržování není efektivně kontrolováno a vynucováno.“⁸²

„Sweatshopy existují ale i v zemích Evropské Unie nebo v USA. Zde není přímo zneužívána ekonomická nerovnost mezi globálním Jihem a Severem, ale většinou nepříznivá situace imigrantů, kteří ve sweatshopech pracují ilegálně.“⁸³

„Pojátkem mezi těmito dvěma druhy sweatshopů je to, že korporace profitují z ekonomické tísně dělnic a dělníků, kteří se nemohou ve své situaci opřít o stát – imigranti jsou v zemi ilegálně, takže na žádnou pomoc nemají nárok a v rozvojových zemích je situace státních aparátů taková, že žádná pomoc od nich jednoduše nepřipadá v úvahu.“⁸⁴

Vzniku „sweatshopů“, také napomáhá existence tzv. „dutých firem“. „Duté firmy nemají svoje vlastní továrny. Jde o firmy, které dodají know-how, značku a popřípadě design. Výrobu s dopravou pak předají řetězci dalších firem. Mohou se tak mimo jiné stranit přímé odpovědnosti za podmínky výroby zboží.“⁸⁵

„Dalším stupněm může být přesun výroby do soukromé sféry. Lokální zajišťovatelé výroby najatí firmou najímají dělnice a dělníky pracující přímo ve vlastních domácnostech. Těm pak korporace dodá materiál a následně odebírá zhotovené produkty. Výhodou pro firmu ale je, že jí tímto odpadají výdaje na zdravotní pojištění a podobně a navíc tlačí cenu práce dolů, protože udržuje dělnice a dělníky v permanentní nejistotě zda dostanou další zakázku.“⁸⁶

Někdo by si mohl pomyslet, že se taková výroba týká levného stánkového zboží. Skutečnost je taková, že se sweatshop týká hlavně známých značek, které patří k nejdražším. „Již v roce 1995 zažily šok Spojené státy, kdy se poprvé začalo mluvit o takzvaných novodobých sweatshopech. Tehdy se ukázalo, že podobným

⁸² Sweatshp Info. *Sweatshopy*, Dostupné na: <<http://sweatshopinfo.bloguje.cz/592758-sweatshopy-faq.php>>.

⁸³ tamtéž.

⁸⁴ tamtéž.

⁸⁵ tamtéž.

⁸⁶ Sweatshop Info. *Sweatshopy*, Dostupné na: <<http://sweatshopinfo.bloguje.cz/592758-sweatshopy-faq.php>>.

způsobem vznikají trička s motivy oblíbené televizní show Kathie Lee Giffordové prodávaná gigantickým konglomerátem Wal-Mart. Téměř navlas stejné zprávy pak následovaly o mnohých dalších značkách slovných jmen a začaly vznikat první kampaně zaměřené proti určitému zboží (například proti koncernu Nike). V českém prostředí, pořád si užívajícím importní možnosti, jaké zde za starých časů nebývaly, stále ještě na podobný šok čekáme. A to i přesto, že nosíme stejné oblečení, proti kterému se ve Spojených státech zdvihla vlna odporu už před více než deseti lety.“⁸⁷

„Jakkoliv se někomu může ochrana pracovních práv zdát jako formalita, realita je bohužel taková, že i téměř patnáct let po skandálních odhaleních sweatshopů ve třetím světě produkujících zboží pro světoznámé značky, stále existují takové továrny a manufaktury, kde dělníci a dělnice (často v dětském věku) pracují běžně více než dvanáct hodin denně za naprosto minimální mzdy hluboko pod minimální zákonnou hranicí a ve zdraví ohrožujícím prostředí. Ačkoliv mnoho firem již spolupracuje s různými organizacemi chránícími lidská či pracovní práva, některé z nich se tomu stále vyhýbají a odmítají učinit jakékoliv výraznější kroky ke zlepšení výrobních podmínek. A právě na tyto případy se zaměřil nový projekt „Sweatshop Hall of Shame“ (Sweatshopová síň hanby), který vznikl kooperací organizací a komunit SweatshopWatch, International Labour Rights Forum a SweatFree Communities jako protipól již po tři roky vydávanému průvodci etickým zbožím. Jak napovídá název, Sweatshop Hall of Shame má upozornit na firmy, které patří k nejhorším, co se týče přístupu ke svým dělnicím a dělníkům.“⁸⁸

„Za letošní největší „hříšníky“ byly označeny značky American Eagle, Carrefour, Cintas, Dickies, Disney, Guess, Hanes, New Era, Speedo, Tommy Hilfiger, Toys, R‘Us a Wal-Mart, přičemž důvody byly různé – od výroby ve sweatshopových továrnách po systematické potírání odborů.“⁸⁹

⁸⁷ Šamánek, J. *Novodobé otrokářství*, Dostupné na: <http://www.literarky.cz/?p=clanek&id=4254>.

⁸⁸ Ecconect. *Sweatshopová síň hanby upozorňuje na neetické jednání firem*, Dostupné na: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=zzlx1--&x=2072822>.

⁸⁹ tamtéž.

Pro příklad, jak může vypadat jednání se zaměstnanci, jsem vybrala článek o světově proslulé módní značce Victoria's secret. Ta má továrnu v Jordánsku, kde je zaměstnáno 150 cizinců (135 z Bangladéše a 15 ze Srí Lanky). Tito lidé pracují 14 až 15 hodin denně, sedm dní v týdnu. V průměru mají volno jeden den za tři až čtyři měsíce. Pracovníci, kterým klesne produktivita nebo udělají sebemenší chybu, mohou dostat facku nebo jsou zbiti. Pracovník musí každé 3,3 minuty vyrobit jedny bikini, které se prodávají za 14\$, ale on za ně dostane 4 centy. Zaměstnanci jsou ubytováni v nevyhovujících podmínkách, kde se v zimě netopí a není zde teplá voda, což vede k jejich onemocnění. Na začátku listopadu 2007 začala Victoria's secreta vyrábět novou kolekci. Management továrny velmi zvedl limity, které pracovníci musí splnit za směnu. Zaměstnanci proto chtěli mluvit s vedením o tom, že tak extrémní tempo není možné zvládnout. Vedení nechalo šest z nich uvěznit. Ostatní pracovníci byli deportováni zpět do svých zemí a museli zaplatit 1500 až 3000 \$ za zprostředkování práce. Pracovníci se tak dostali do dluhů a jejich rodiny tak do ještě větší chudoby. (minimální mzda je \$1863,62 za rok). Poslední zpráva o zatčených je z 20.12.2007. Ti byli ve vězení bítí a nakonec deportováni.⁹⁰

5 Rozhovor

Když jsem chtěla zjistit, jak si stojí město kde žiji s prodejem Fair Trade (dále jen FT) výrobků, narazila jsem na firmu Excellent Plzeň s.r.o. Společnost jsem kontaktovala a zjistila, že její zakladatelka má s FT praktické zkušenosti. Dostala jsem také zajímavou nabídku, nabízet lidem FT výrobky na výstavě a přiblížit jim tak existenci a smysl hnutí. Dne 28.2.2008 jsem přijela do Prahy na Holešovické výstaviště a seznámila jsem se se slečnou Lenkou Černou osobně.

⁹⁰ Srov. The National Labor Committee. *Victoria's secret abuses foreign guest workers in Jordan*, Dostupné na: <<http://www.nlcnet.org/article.php?id=490>>.

Slečna Lenka Černá od roku 2000 žila v několika afrických zemích, z toho nejdéle 2 roky v Ugandě. Většinu času zde žila přímo ve vesnické oblasti, v hliněné chatrči bez tekoucí vody a elektřiny. Na vlastní kůži zažila bezmocnost těch nejchudších, viděla umírající na AIDS, děti, které dřou na čajových plantážích místo toho, aby se vzdělávaly. Poznala pěstitele kávy, kteří museli pro obživu své rodiny prodat celou úrodu hned po sklizni za směšnou cenu místním překupníkům. Často přemýšlela, jak těmto drobným zemědělcům pomoci. Po čtyřleté práci v projektu Adopce na dálku® získala možnost prestižního inženýrského studia na Institute of Social Studies v holandském Haagu. Studovala zde alternativní metody odstraňování chudoby a mimo jiné se dozvěděla o systému Fair Trade. Na universitě bylo téměř všechno občerstvení v automatech fair, ale FT výrobky mohl člověk běžně koupit v supermarketech, pouličních stáncích a obchodech. V západní Evropě jsou FT výrobky běžné nejen ve veřejných institucích (např. ve všech institucích EU, universitách), ale také ve firmách, které se snaží být více společensky odpovědné.

„Dospěla jsem k poznání, že Fair Trade představuje jednu z neefektivnějších metod snižování chudoby. Na rozdíl od krátkodobé úlevy v podobě různých projektů nabízí chudým zemědělcům z rozvojových zemí obchodní partnerství a příležitost získat za svojí práci spravedlivou odměnu. Nejenže jim tedy „nedává rybu“ a neučí je ani „ryby chytat“, ale umožňuje, aby získali přístup k trhu a mohli „své ryby“ prodat za důstojnou cenu a sami se tak vymanit z bludného kruhu chudoby.“

Otázka č.1

Kdy byl založen Excellent a byly v začátcích nějaká úskalí, která jste nečekali? Již od začátku byl váš cíl zaměřit se na firmy, aby FT výrobky obdarovávaly zaměstnance a obchodní partnery?

Excellentu Plzeň, s.r.o. byl založen oficiálně v únoru 2007. Jeho původním záměrem bylo pořádat společenské akce (např. koncerty, plesy), ale již se vědělo, že od dubna 2007 zahájí činnost druhá část Excellentu, a to Fair Trade. V současné době obě části spolupracují.

Od začátku bylo naším cílem zaměřit se na firmy, jsem přesvědčená, že je to dobrá cílová skupina a že v ČR je potřebné, aby firmy posílily svojí společenskou odpovědnost.

Úskalí – možná to, že hodně firem má smlouvy s nadnárodními společnostmi, které jim dodávají např. kávu a k tomu presovače atd., my takové bonusy nemůžeme nabídnout. Také, že u většiny velkých firem trvá rozhodnutí brát Fair Trade produkty velmi dlouho – často i dlouhé měsíce.

Otázka č.2

Jsou firmy ochotné vás vyslechnout? A končí často vaše snaha také úspěchem?

Ano, zkušenosti mám veskrze jen pozitivní. Vybíráme si všechny možné především velké firmy – nezáleží na tom, z jakého jsou oboru. Oslovujeme tak 30 firem měsíčně (spíše jedeme na kvalitu než kvantitu - pro každou firmu vypracujeme osobní návrh). Nové kontakty také sbíráme na veletrzích, tak 4x ročně.

Otázka č.3

Drogerie DM zahájila od listopadu prodej potravin značky Fair Trade. V nabídce drogerie je například hořká čokoláda s pomerančovým olejem, mléčná čokoláda s kokosem či guaranou nebo čaj z africké trávy. "Trh s výrobky Fair Trade se ve světě neustále rozvíjí a rádi bychom přispěli k jeho rozšíření i v České republice," uvedla manažerka reklamy DM Eva Kopřivová.⁹¹

Proč jste oslovili zrovna Drogerie DM a jak se Vám s nimi spolupracuje?

Důvodem bylo, že mají v posledních letech zajímavé kampaně zaměřené na zdravou výživu a na ty jsme chtěli navázat kampaní Fair Trade. Také mají v sortimentu spoustu těchto produktů včetně BIO. Jsou pro nás se cca 139 pobočkami ideálním partnerem. Spolupráce je úžasná, jsou mnohem flexibilnější než větší řetězce, velmi ochotní a pomohli nám při počátečních potížích (např. čárové kódy vánočního balíčku atd.).

⁹¹ Excellent Plzeň, *Drogerie DM nabídne od listopadu takzvané fair trade potraviny*, Dostupné na: http://www.explzen.cz/fairphp/o_nas_napsali_ctk.php.

Vývoj – květen zavedou čtyři nové produkty. Je to zrovna Den dětí, takže budou zaměřené na děti. Září (je měsíc BIO) přibude 5 nových produktů. O další akcích na Vánoce se rozhodne v létě. Z těchto nových produktů se vyberou další, které zůstanou ve stálém listingu, zatím tam jsou 3.

Otázka č.4

Když jsem byla v DM, všimla jsem si, že nejsou nijak zvlášť označené. Jsou v regálech s bio produkty, ale některé tuto známku nemají. Naplánujete k nim přidat alespoň informační letáčky?

To je pravda, jednali jsme o nutnosti cenovky produktů jasně označit logem Fair Trade. Letáčky jsme dodali, ale ne všechny drogerie je ke zboží daly. Zde je prostor ke zlepšení – pro tým DM jsem měla prezentaci a v září budu mít školení pro vedoucí všech poboček, doufám, že to bude mít nějaký efekt.

Otázka č.5

Jsou nějaké další obchodní řetězce, které začnou prodávat FT produkty?

Vše je v jednání, zatím žádné konkrétní rozhodnutí.

"Výrobky značky Fair Trade jsme původně plánovali zařadit do nabídky již letos, kvůli velké poptávce jsme ale dali přednost biopotravinám a výrobkům zdravé výživy. Prodej Fair Trade zboží tak zřejmě zavedeme až v příštím roce," uvedla tisková mluvčí obchodního domu Tesco Jana Matoušková.⁹²

Ve stejném období plánuje zboží značky Fair Trade nabídnout také společnost Ahold, která provozuje řetězce Albert a Hypernova. "Inspirací v oblasti nabídky Fair Trade sortimentu je naše holandská sesterská společnost Albert Heijn, která již dlouhodobě spolupracuje s nejrůznějšími dodavateli v Africe a Asii. Se stejnou

⁹² Excellent Plzeň, *Drogerie DM nabídne od listopadu takzvané fair trade potraviny*, Dostupné na: http://www.explzen.cz/fairphp/o_nas_napsali_ckt.php.

aktivitou plánujeme začít v příštím roce," zmínil se tiskový mluvčí společnosti Ahold Libor Kytýr.⁹³

Otázka č.6

Výrobky Fair Trade se dostávají také do státních institucí. Fair Trade čokoládu, cukr a čaj si mohou koupit studenti Západočeské univerzity v Plzni ve své menze. *Dočetla jsem se, že jste 1. října 2007 šli rozdávat letáčky o FT do menzy Západočeské Univerzity, aby jste podpořili prodej těchto výrobků. Měli studenti zájem seznámit se s hnutím FT a jak si prodej těchto výrobků vede po víc jak půl roce?*

Prodej asi nic moc, protože jsou produkty také špatně umístěny (z důvodu předchozích častých krádeží jsou všechny doplňkové produkty jen na vyžádání a studenti si je nemůžou brát sami, což zhoršuje prodej). Ale když jsme strávili v menze 1 den, studenti měli velký zájem.

Otázka č.7

V kapitola 3 Fair Trade uvádím, že způsob obživy zemědělce nebo výrobce musí být ekologicky šetrný a sociálně ohleduplný. Co to znamená sociálně ohleduplný způsob obživy?

Tímto jsou myšleny vztahy v rámci družstva nebo zaměstnanců a zaměstnavatelů. Zemědělec může mít své zaměstnance, kterým platí řádnou mzdu, ale i zdravotní nebo jiná pojištění. Zaměstnavatel také musí zajistit bezpečnost práce a dát zaměstnancům ochranné pomůcky.

Druhou možností je, že se drobní pěstitelé spojí do družstva, které pak jedná v zájmu družstva. Od Fair Trade organizací dostanou mimo sjednaných výkupních cen také sociální prémii. Ta je ve výši 10% a členové družstva se

⁹³ Excellent Plzeň, *Drogerie DM nabídne od listopadu takzvané fair trade potraviny*, Dostupné na: http://www.explzen.cz/fairphp/o_nas_napsali_ctk.php.

dohodnou, jak jí investují. Mohou je použít na financování školy, postavit cestu nebo do rozvoje farem, podle jejich potřeby.

Otázka č.8

V kapitole 3.2 uvádím, že peníze, které družstvo z prodeje získá také investuje, například do ochrany životního prostředí. Opravdu mají tito zemědělci zájem o ochranu životního prostředí?

Ano mají, protože některé problémy se jich velmi dotýkají. Mohou to být investice například do čištění vody, zavedení kanalizace, výsadba stromů, které si vytěžily a teď nemají topivo ani stavební materiál. I toto se liší s každým družstvem, ale i farmou.

Otázka č.9

Jak je takové družstvo farmářů nebo řemeslníků velké? A proč dává FT přednost tomu, aby se spojili do družstev?

Družstva se velmi liší. Může to být dáno jejich zaměřením na určitou činnost (jinak funguje družstvo švadlen a jinak zemědělců na čajové plantáži). Rozdíly jsou i ve velikosti. Družstvo může být 40 švadlen, 70 včelařů nebo 75 000 rolníků (takto velké družstvo je například v Mexiku).

Důvodů, proč je potřeba založit družstvo je mnoho. Například jsou potřeba udělat velké změny v procesu výroby nebo pěstování = vyhovět ekologickým podmínkám. Takové změny vyžadují finance. Proces certifikace je také placený. Dále kvůli komunikaci – mnoho farmářů je negramotných, nemají informace o světovém dění. Družstvo dostává sociální prémii 10% z výtěžku a čím větší družstvo, tím větší premie. Samozřejmě i časově je to výhodné pro obě strany.

Otázka č.10

Excellent odebírá výrobky o německé společnosti Gepa GmbH. Jak se můžete stát jejich prodejcem? Kontroluje si Vás nějak? Klade si nějaké podmínky?

Máme velmi úzkou spolupráci, předáváme si know-how, máme pravidelné strategické meetingy a návštěvy. Tato spolupráce funguje jako kontrola. Ale spíše

jsme kontrolováni Asociací pro Fair Trade, kde jsme členem spolu se 4 dalšími organizacemi.

Otázka č.11

Na vašich internetových stránkách jsem se dočetla, že je Excellent pozorovatelem Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS), co je to za společnost? Co to bude pro Excellent znamenat, až se stane členem?

Protože nejsme právní formou neziskovka, jsem tam členem já jako fyzická osoba. Umožňuje nám to být v centru dění, získávat informace o rozvojové konstituci a akcích z první ruky a také se účastnit různých akcí a udržovat si dobré kontakty (ani ne tak pro fair Trade jako pro naše další vzdělávání v rozvojové problematice). Byla jsem vždy v tomto aktivní, takže zase tak velká změna to není – jen je to oficiální.

Otázka č.12

Také jste součástí akce Česko proti chudobě, jak konkrétně k této kampani přispíváte?

Někdy se podílíme na jejich akcích tím, že se postaráme o teritorium Plzeň. Distribuujeme propagační náramky a letáčky.

ZÁVĚR

„Špatná zemědělská politika může prohrát volby ve Francii, ale v Africe stojí životy.“

Idi Simba, tanzanijský ministr obchodu

Obchod není ve své podstatě dobrý ani špatný – záleží na tom jak se provozuje. Současný způsob obchodování bohužel často znevýhodňuje malé výrobce a výrobce z rozvojových zemí a vede k mnoha negativním společenským i ekologickým jevům. Jednou z velmi zásadních příčin této situace je stávající nastavení systému mezinárodního obchodu, které je výhodné jen pro některé.

Fair Trade se proto snaží obnovit ztracené spojení mezi spotřebiteli a výrobci a zajistit, že pěstitelé dostanou za svou sklizeň spravedlivou cenu a tím i šanci na udržitelnou budoucnost. Fair Trade mění životy milionů konkrétních lidí k lepšímu.

Fair Trade je zatím svým rozsahem jen nepatrný, jeho podíl na světovém obchodování je 0,01%. Mnoho spotřebitelů o možnosti nakupovat výrobky ze Spravedlivého obchodu buď neví, nebo zjistí, že Fair Trade výrobky nejsou vždy dostupné. To však nic nemění na faktu, že spravedlivý obchod je velmi mocným a účinným nástrojem rozvojové spolupráce, který znevýhodněným výrobcům, jejich rodinám i širšímu okolí umožňuje, aby se o sebe dokázali postarat sami. Principem Fair Trade je lidská důstojnost, ne zoufalství. Je založen na férovém obchodě, který lidem dává to, co jim patří, ne charita a dobročinnost, na respektu a spolupráci, ne na vykořisťování.

Nakupování je politika. Hlasujeme vždycky, když utrácíme peníze. Nemůžeme ignorovat podmínky, za nichž produkty vznikají ani dopady na životní prostředí. Jeden člověk, který po dobu jednoho roku pije Fair Trade kávu, žije po stejnou dobu jednu rodinu pěstitelů kávy v některé rozvojové zemi.

Seznam použitých zdrojů

Česko proti chudobě. *Rozvojové cíle tisíciletí - Manuál globálního rozvojového vzdělávání*, 2008, [interní materiál].

Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět, Fair trade*. Praha, 2004. ISBN: 80-903510-0-X.

Excellent Plzeň, s.r.o. *Fair Trade pro každý den, Nejčastější Fair Trade komodity*, 2008, [interní materiál].

Fairově. *Co je Fair Trade a komu pomáhá?*, 2008, [interní materiál].

KOVAŘÍKOVÁ, J. Pátek lidových novin. *Tak trochu jiný nákup*. 29.2.2008 [cit. 2008-3-15].

LANDIVAR, N. in Asociace pro Fairtrade. *Fair Trade, Spravedlivý obchod v České republice*, 2004, [interní materiál].

Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání. *Informační manuál o Fair trade*, 2004, [interní materiál].

Elektronické zdroje

Asociace pro Fair Trade [online]. Praha: Asociace pro Fair Trade, Posl. úpravy 1.9.2007 [cit. 2008-4-3]. Dostupné na WWW:

<<http://www.fairtrade-asociace.cz/clenove.html>>.

Česko proti chudobě [online]. Praha: Česko proti chudobě, [cit. 2008-4-2].

Dostupné na WWW: <<http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/>>.

Česko proti chudobě. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. Praha: Česko proti chudobě [cit. 2008-3-15]. Dostupné na WWW:

<<http://www.ceskoprotichudobe.cz/o-kampani/index.php?id=rozcil>>.

Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online], Praha: Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s., Posl. úpravy 27.12.2008 [cit. 2008-3-15]. Dostupné na WWW: <http://rozvojovka.cz/index.php?id=228&idArt=2>.

Ecconect. *Sweatshopová síň hanby upozorňuje na neetické jednání firem* [online]. Praha: Ecconect, Posl. úpravy 5.2.2008 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=zzlx1--&x=2072822>>.

Ecconect. *Šaty z vláken ananasu a rašeliny aneb šetrné odívání* [online]. Praha: Ecconect, Posl. úpravy 30.4.2004 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=160078>>.

Excellent Plzeň s.r.o. *Drogerie DM nabídne od listopadu takzvané fair trade potraviny* [online]. Plzeň: Excellent Plzeň s.r.o., Posl. úpravy 5.10.2007 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW: <http://www.explzen.cz/fairphp/o_nas_napsali_ctk.php>.

Fair Trade Federation. *Explore Fair Trade* [online]. Washington, DC: FTF. © 2007 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW: <<http://www.fairtradefederation.org/ht/d/sp/i/2733/pid/2733>>.

Konečný, M. *Volný obchod z donucení Afriky nepomůže* [online]. Praha: Ecconect. Posl. úpravy 13.7.2005 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW: <<http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=zksx2--&x=312008>>.

Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání [online]. Brno: Asociace pro Fair Trade, © 2005-2006 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW:

<<http://www.fairtrade.cz/index.php?clanek=10>>.

Sweatshop Info. *Sweatshopy* [online]. Sweatshop Info, Posl. úpravy 1.1.2007 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW:

<<http://sweatshopinfo.bloguje.cz/592758-sweatshopy-faq.php>>.

ŠAMÁNEK, J. *Novodobé otrokářství* [online]. Praha: Literárky v síti, Posl. úpravy 12.9.2007 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW:

<<http://www.literarky.cz/?p=clanek&id=4254>>.

The National Labor Committee. *Victoria's secret abuses foreign guest workers in Jordan* [online]. New York: NLS, Posl. úpravy 26.11.2007 [cit. 2008-3-15]

Dostupné na WWW: <<http://www.nlcnet.org/article.php?id=490>>.

Wikipedia. *Free Trade* [online]. [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Free_trade>.

Wikipedia. *Fair Trade* [online]. Posl. úpravy 3.1.2008 [cit. 2008-3-15] Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fair_Trade>.

Seznam příloh

Příloha č. I.: Přehled certifikace

Příloha č. II.: Rozdíly mezi podmínkami nabízenými FTO a na volném trhu –
obchod s kávou

Příloha č. I.

Přehled certifikace¹

	FLO a známka FAIRTRADE	IFAT a monitoring Fair Trade organizace
Organizace	Fairtrade Labelling Organisation Internatinal	International Fair Trade Association
Symbol		
Co certifikuje	Jednotlivé výrobky (nejen Fair Trade organizace, ale i konvenční firmy mohou získat známku FAIRTRADE na konkrétní výrobek, který splní stanovené standardy – bez ohledu na jiné výrobky, se kterými obchoduje)	Organizace, které vyrábí nebo obchodují s Fair Trade výrobky (status Fair Trade organizace mohou získat jen takové subjekty, které ve všech svých operacích zohledňují principy Fair Trade dle IFAT Code of Practice – dostupné na www.ifat.org)
Nejčastější typy výrobků	Banány, kakao, káva, sušené ovoce, čerstvé ovoce a zelenina, ovocné šťávy, bylinky a koření, med, oříšky a semínka, quinoa, rýže, třtinový cukr, čaj, hroznové víno, květiny, bavlna, sportovní míče	Řemeslné výrobky, méně obvyklé potraviny (chipsy, marmelády, likéry, cereálie, kosmetika apod.), nebo produkty od menších organizací, pro jejichž výrobky sice existují standardy FLO, ale tato certifikace by pro ně byla příliš nákladná
Na základě čeho certifikuje	Podrobné standardy pro jednotlivé komodity a skupiny výrobků a pro výrobce (dostupné na www.fairtrade.net).	Obecné zásady chování Fair Trade organizací (IFAT Code of Practice)

¹ Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělání, *Informační manuál o Fair trade*, 2004, s.18 -19.

<p>Příklady kritérií</p>	<ul style="list-style-type: none"> > platba přinejmenším stanovené minimální výkupní ceny > příspěvek do společného fondu pěstitelů nebo řemeslníků (z fondu se platí místní rozvojové projekty) > na žádost producentů platba záloh na sjednanou produkci předem > pomoc s přechodem na certifikované ekologické zemědělství > soulad s konvencemi Mezinárodní organizace práce (ILO) 	<ul style="list-style-type: none"> > zohlednění principů Fair Trade ve všech aktivitách organizace > průhlednost > důstojné pracovní podmínky > péče o životní prostředí > podíl na osvětě a vzdělávání o Fair Trade > respekt ke kultuře výrobců a další
<p>Kontrolní mechanismy</p>	<ul style="list-style-type: none"> > inspekční návštěvy u producentů > audit obchodu u organizací a firem, které s výrobky označenými FAIRTRADE obchodují 	<ul style="list-style-type: none"> > sebehodnotící zpráva Fair Trade organizace jednou za 2 roky > vzájemná kontrola mezi obchodními partnery > inspekční návštěvy u vybraných organizací
<p>Jak poznat Fair Trade výrobek?</p>	<p>známka FAIRTRADE na produktech</p>	<p>Ověřit si registraci organizace/firmy v seznamu Fair Trade organizací na www.ifat.org (logo FTO není na produktech!)</p>

Příloha č. II.

Rozdíly mezi podmínkami nabízenými FTO a na volném trhu – obchod s kávou²

	Fair Trade	Volný trh
Káva Arabica	Pevná výkupní cena 1,26\$US	45 ¢ - 60 ¢
Káva Robusta	Pevná výkupní cena 1,06\$US	25 ¢
Ekologická BIO-káva	Pevná výkupní cena 1,41\$US	
Poskytování záloh na produkci	až do 60% nasmlouvaného množství	
Poskytování úvěru	na 12% - 13% úrok	

² Člověk v tísni– společnost při České televizi, o. p. s. *Společný svět, Fair trade*. Praha, 2004, s. 315.

Abstrakt

TOMÁŠOVÁ, V. *Fair Trade jako jedna z forem rozvojové pomoci*. České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. J. Šimečková

Klíčové pojmy: Fair Trade (spravedlivý obchod), Free trade (volný obchod), sweatshop, rozvojová pomoc/ rozvojová spolupráce

Práce popisuje hnutí Fair Trade, které je formou rozvojové pomoci. První kapitola popisuje volný obchod, který je zdrojem nespravedlnosti, kterou se Fair trade snaží napravit. Dále je popsána Rozvojová spolupráce, její základní témata a jeden projekt OSN a jeden projekt v České republice. Ve třetí kapitole je vysvětlen pojem Fair Trade, popsána jeho historie, cíle a znaky tohoto druhu obchodování. Další podkapitola seznamuje s nejčastěji obchodovanými komoditami, které jsou káva, čaj, čokoláda, rýže a víno. Je zde také popsáno fungování Fair Trade ve světě i u nás. Důležitým tématem jsou také továrny, kde jsou lidé otročeni – takzvané sweatshopy. Odtud pochází zboží velmi luxusních značek, které máme i u nás. Poslední kapitola je o společnosti Excellent Plzeň, s.r.o., která prodává výrobky Fair Trade, a také je zde rozhovor se zakladatelkou společnosti Lenkou Černou M.A.

Abstract

Fair Trade as a Form of Aid to the Third World

Key terms: Fair Trade, Free trade, Sweatshop, Aid to the Third World, Development Co-operation

The work describes Fair Trade organization that focuses on the aid to the Third World. The first chapter deals with free trade, which is a source of unfair trade practices. The next chapter presents the projects attempting to change this injustice. One project is supported by the UN, and one by the Czech Republic. The third chapter is devoted to the history, goals and features of Fair Trade. The next subchapter introduces the most often traded commodities such as coffee, tea, chocolate, rice and wine. The operation of Fair Trade both abroad and in the Czech Republic is described as well. This part also mentions another important subject – manufactures called sweatshops, where people are being enslaved. There are produced goods of luxury marks that are also sold in our shops. The last chapter concerns with the Excellent Plzeň Ltd Company, which sells goods of Fair Trade. And finally the chapter ends with the interview with Lenka Černá M.A, the founder of this company.